

ACC. N:R M. 11063:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 34

Både mina och min mans föräldrar var fattiga statare och det blev inte råd till så många extra anordningar till julen, men jag minns som barn att jag ändå tyckte det var en överdådlig tid och att särskilt mor gjorde det så festligt för oss som hon förmådde. Mor som var händig att väva och sticka tjänte lite extra slantar på det och hon gömde alltid lite till julen. Vad man nuförtiden menar med julklappar fick vi förstås inte, det var inte ens vanligt hos de förmögna på den tiden, men mor köpte alltid nån liten nyttig sak till oss till jul och så fick vi karameller och gotter och sånt såg man ju aldrig annars. Vi satte igång med rengöring och julstök åtminstone 14 dagar före jul, vi bodde i ett litet hus med en bit jord till, som herregården ägde, där var en rätt stor stua och två små kammers och kök med öppen spis och kullerstensgolv och far hade balkat av ett litet rum på loftet också där mina bröder huserade, de hade sängen upptill skorstenen som gick ifrån köket så de kunde ligga där mest året runt. Till julen skurades och fejadades hela huset, till och med i grisahuset skulle det sopas bort spindelväv och skräp och läggas bra med torr halm till grisenna och träget skulle skuras. När jag

ACC. N:R M. 11063:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

blev så stor så jag gick i skolan kommer jag ihåg att mor brukade lägga en räckla hemmavävda trasamattor på golven i stuan och den ene kammaren på julafton och de fick ligga kvar över helgdagarna, sen lades de upp på loftet igen. Men tidigare bara sandades och ströddes ene över golven. Vi slaktade, bryggde julaöl och bakade flere sorters bröd till jul, fint bröd, siktebröd, kornbröd och kavring och så "tiggebröd" det gjorde vi ett helt litet bak av, för tiggare kom det i långa banor till julen till oss statare också fast vi hade dåligt råd med att ge bort nåt, men vid julen var det stor skam att inte ge dem mat när de kom och bad om det. När julgran var det aldrig fråga om, det såg jag ingen som hade i våra trakter när jag var liten. En gång när jag var en elva år så var jag på besök en jul på en stor gård, jag tror det var på hinsidan Kristianstad och där såg jag för första gången en julgran, den var klädd med ljus och glitter, och när jag berättade om den för mor när jag kom hem ville hon knappt tro mig. När särskilda dekorationer eller sånt hade vi inte till julen men vi satte in ljus i ett par gamla tennstakar och far hade gjort ett par trästakar med två ljus i varje som vi hade på bordet julafton. Jag minns inte så noga men jag tror vi åt vid $\frac{1}{2}$ 8:

ACC. N:R M.11063:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

tiden och vi tog god tid på oss för att njuta ordentligt av måltiden, för så mycken och goer mat fick man inte mer än en gång om året. När jular hade vi främnade julafton, jag tror det var när kusiner till far som var ungar och de kom ifrån stan så de hade alltid lite gott med sig, mor fick ett par flaskor kyssebärsvin och far fick rom, ja, då var det särskilt högtidligt. Jag minns inte om vi hade fisk, vi barn tyckte bäst om slaktematen, pölsorna och den fina köttkorven och så hade vi förstås risgrynsgröt. Karlarna tog sina supar, till och med mor tog en liten sladd och vi barn fick vars ett glas kyssebärsvin. och det var minnsann starkare än det vinet di har nuförtiden. Efter måltiden sjöng vi en psalm och far läste julevangeliet. Vi satt alltid länge oppe på julafton, senare på kvällen vankades det kaffe och mannarna drack toddi och så knäckte vi nötter, det hade vi gott om för de plockade vi i skogen. På juldagen skulle vi upp alla och gå i julottan, ja en fick förstås stanna hemma och passa huset och ljusen i fönsterkarmarna, för där skulle stå tända ljus hela morgonen. Inget arbete fick göras juldagen och ingen fick gå hemifrån om det inte var rent nödvändigt. Men

ACC. N:R M. 11063:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på annandan kom det alltid folk och hälsade på och vi gick ibland bort till nån granne. På kvällen kom det för det mesta julaspöke, det var ungdomar från byn eller herregåren som var omklädda och det hörde till att man skulle skoja med dem och lura dem om man kunde, man skulle försöka få masken av dem så man såg vem det var och så skulle de alltid ha present med sig när de gick och då försökte vi lura på dem paketer med allt möjligt skräp. Far hade en jul tagit in en gammal torr trästubbe som på pricken liknade en fårabog och den svepte han in och förärade ett julaspöke. ----

I min hemtrakt badade man allmänt till julen, man tappade vatten i en balja i brygghuset och skrubbade sig där så gott det gick, men de var inte nogare med badningen än att den fick slippa som inte hade lust, men ingen fick slippa när det gällde att byta rent linne och kläder julafton. De flesta satte ut kärvar till fåglarna, mestadels på en stång på gårdsplanen. Hemma lade vi inte julahögar på bordet men på bondställen var det vanligt, alla fick var sin hög och där var både revbensspjäll, fläsk, ost, bröd och smör, flera sorters korv och så kakor och äpplen m.m. Den enda form av julklappar var s.k. julaknyde

ACC. N:R M. 11063:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

som de ibland kastade in i stuan annandag jul på kvällen. Ibland kunde det ju vara nån riktig present, särskilt om det var från en påg som uppvaktade nån av husets töser, men för det mesta var det bara värdelösa saker som man bara på skoj slog in i ett knyte. Man bara gläntade på dörren och skulle skynda sig bort för det hörde till att ingen fick se vem det var som kastade in julaknyded. - -

Ost hade vi aldrig hemma utom vid julen, jag tror att mor hade kommit överens med friherrinnan så vi fick ett par ostar från herregården till jul. Vi ystade inte själv för vi hade inte ko förrän jag blev större, men en del husfolk som hade ko, brukade lämna mjölk och grädde på något ställe där de ystade och så få julaost på det viset.

Jag hörde i min barndom uttrycket: Om solen skiner så länge på jula-
da så man hinner sätta sig på en hästarygg så blir det ett gott år. Både julafton på kvällen och ottedags på juldagen hade alla ljus i fönsterna, det skulle helst stå minst två ljus i vart fönster och på många ställen brann det ljus hela natten. Min man talade om från sin barndom nere på söderslätt att alla statarbarnen vid herregården alltid skulle bjudas upp till gården annandagen på bruna bönor o. fläsk och risgröt, som ansågs som mycket fin mat.

ACC. N:R

M. 11063:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Man brukade säga att trettonafton skulle man "fylla alla gluggar med gröt", och den dan kokte man både risgröt, mjölgröt och korngrynsgröt och det var sed att man skulle äta så mycket man orkade. Vid Anut kördes julen ut, vi blev då för det mesta bjudna på något ställe där det var dans, man dansade alltid en dans som kallades "spissen", det var en sorts vals, man vände och gick avigt och rörde sig mycket fram och tillbaka. Spissen å ja, vi dansa så bra, tra la la lå, sjöng man, men jag minns inte mer. Där var alltid flera ungdomsgillen under jularna, än på det ena stället och än på det andra och var det inte allt för kallt dansade de mest på logarna och så gick de in emellanåt och fick kaffe och starkvaror. Spillemannarna hade fårskinnspälsar på sig och de satt ibland i halm ända till midjan.

ACC. N:R M. 11063:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

De julseder som jag talat om från min barndom hade mina föräldrar hela sitt liv, när små förändringar blev det ju förstås, det blev ju fotogenlampor, ordentliga golv och köksspis på slutet av artonhundratalet och när vi barn blev vuxna kom vi ju hem med lite julklappar till dem, men när andra förändringar kommer jag inte ihåg. Modärna bekvämligheter blev det inte, inte ens vatten inne eller avlopp.

Från min mans hem mindes han ungefär samma julseder och vi höll på dem som gifta också, när vi fick barn hade vi förstås en liten julgran och vi köpte lite julklappar till barnen, när vi flyttade till Burlöv 1911 och köpte ett egnahem fick vi det ju modärnare, så småningom blev det elektriskt ljus och pump i köket och de senare åren hade vi både värmeledning och telefon. När jag blev gift var det en del av det gamla julfirandet som ändrades och det var husandakten och kyrkobesök. Min man var fritänkare och var med i den socialdemokratiska rörelsen när den började på allvar, han hade en del uppdrag och var tillsammans med Axel Danielsson och Thorsson, han tålde inte präster och religion och fast jag inte höll med honom i alla hans åsikter så kom vi bra överens och jag rättade mig efter hans önskningsar.

ACC. N:R M. 11063:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fast vi hade det fattigt de första åren vi var gifta så har jag titt tänkt på att det ändå var en lycklig tid, man hade fler viktiga intressen och man levde med och kände sig upprörd och glad när arbetarna fick nån framgång, det var en ständig strid, man var inte så noga vad man skällde varandra för och vartenda nummer av tidningen stod det nåt i som man var rädd att den skulle bli fast för som hade skrivit det, det var en lång och besvärlig väg innan de kom så långt som de äro nu, det kan man bättre förstå nu när man blir gammal och kommer ihåg alltihop. Men jag tror inte det finns många sådana människor nuförtiden som då, de kunde arbeta och slita både natt och dag och ändå gå på möten och skriva i tidningar på nätterna och hela tiden hade de nästan alla emot sig och blev föraktade överallt och svälta fick de förjämt. Min man hade många dystra minnen från barndomen med fattigdom och förtryck så det var inte så konstigt att han blev så ivrig socialist, och det hade förstås jag också fast man inte tänker så mycket på det nu. Då kunde jag tänka på att min morfar och mormor blev vräkta orättvist och min mor när hon var fem år gammal blev såld på fattigauktion och hamnade hos en snål bonde. Där körde de upp henne att elda i bakugnen klockan

ACC. N:R

M. 11063:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fyra på morgonen, hon var så liten att hon inte kunde nå upp utan måtte stå på en stol och ~~h~~sen krypa in i ugnen och sätta fyr och så skynda sig ut innan elden nådde henne. De hade på slutet av artonhundratalet ett tryck som hette Psalmer på arbetarnas julotta och där var en vers som skulle gå på samma melodi som "Var hälsad sköna morgonstund", jag kommer ihåg ett vers , det var så här:

Var hälsad, sannings ljusa tid
som efter tusenårig strid
mot vantrons hemska makter,
nu gryr så skönt, så segervisst
att frid och lycka ge till sist
åt jordens alla trakter,
Hoppet,
loppet
av din ljusning
med förtjusning
för oss målar..
allting ler i dina strålar.